

**EUROOPA LIIDU
NÕUKOGU**

**Brüssel, 21. oktoober 2011 (24.10)
(OR. en)**

15812/11

**Institutsioonidevaheline dokument:
2011/0154 (COD)**

**DROIPEN 121
COPEN 282
CODEC 1748**

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	COREPER/nõukogu
Ettepaneku nr:	11497/11 DROIPEN 61 COPEN 152 CODEC 1018
Eelm dok nr:	14861/11 DROIPEN 108 COPEN 258 CATS 86 CODEC 1552
Teema:	Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja õigust teatada kinnipidamisest – Ülevaade olukorrast

---

Sissejuhatavad märkused

1. Komisjon võttis 8. juunil 2011 vastu ettepaneku Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb õigust kaitsjale ja õigust teatada kinnipidamisest¹.

Nimetatud ettepanek on kolmas meede („C1 – ilma õigusabita + D”) teekaardi kohaldamisel, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetluses, mille nõukogu võttis vastu 30. novembril 2009².

---

¹ 11497/11 (ettepanek) + ADD 1 REV1 (mõjuhinnaang) + ADD 2 REV 1 (mõjuhinnaangu kokkuvõte).

² ELT C 295, 4.12.2009, lk 1. Esimene meede („A”, suulise ja kirjaliku tõlke kohta) võeti vastu 20. oktoobril 2010 (ELT L 280, 26.10.2010, lk 1). Teine meede („B”, õiguste deklaratsioon) on praegu seadusandliku tavamenetluse kohaselt arutlusel (12564/10).

2. Nõukogu 22.–23. septembri 2011. aasta istungil (justiits- ja siseküsimused) esitas komisjon direktiivi ettepaneku ministrite tasandi aruteluks ning ministrid arutasid seda ettepanekut üldiselt. Nimetatud arutelu käigus osutati viie liikmesriigi esitatud,¹ nende seisukohta käsitlevale dokumendile ning Ühendkuningriik ja Iirimaa teatasid oma otsusest mitte osaleda kõnealuse direktiivi kohaldamisel vastavalt Lissaboni lepingu protokollile nr 21 artiklile 3.
3. Eesistujariik soovib anda nõukogule korrapäraselt teavet kõnealuse tähtsa dokumendiga tehtava töö kohta. Seetõttu on eesistujariik otsustanud esitada käesoleva ülevaate olukorras seoses tööga, mis on tehtud ettevalmistavates organites pärast 22.–23. septembri istungit.

Ettevalmistavates organites tehtud töö

4. Pärast septembris nõukogus toimunud arutelu arutas kriminaalõiguse töörühm direktiivi eelnõu oma 27.–28. septembri ja 11.–12. oktoobri 2011. aasta koosolekutel ning kriminaalasjades tehtava politsei- ja õiguslase koostöö koostöökoostuskomitee arutas direktiivi eelnõuga seotud teatavaid spetsiifilisi küsimusi 7. oktoobril 2011.²
5. Viimase menetluse tulemus koos mitme veel läbi vaatamata eesistujariigi ettepanekuga on esitatud dokumendis 15120/11. Pärast oktoobris toimuvat nõukogu istungit tehakse kättesaadavaks uus tekst, mis kajastab 11.–12. oktoobril 2011 kriminaalõiguse töörühma koosolekul tehtud tööd.
6. Eesistujariik tänab kõiki delegatsioone nende konstruktiivse panuse eest ettevalmistavates rühmades tehtud töösse, mis on võimaldanud teha märkimisväärseid edusamme, jõudmaks kõikidele liikmesriikidele vastuvõetavale kokkuleppele. Kui üldise lähenemisviisi teksti suhtes kokkuleppele jõutakse, saab see Euroopa Parlamendiga seadusandliku tavamenetluse (kaasotsustamine) raames toimuvate läbirääkimiste aluseks.

---

¹ 14495/11.

² 14861/11.

Lühiülevaade tehtud tööst

7. Töö käigus kinnitati, et paljud artiklid on omavahel tihedalt seotud. Seetõttu on delegatsioonidel raske selgelt väljendada oma seisukohta seoses ühe artikliga, ilma et nad teaksid, milline on tulemus seoses ühe või mitme teise artikliga. Eesistujariik on nimetatud probleemist teadlik ning võtab seda kõnealuse direktiivi eelnõuga tehtava töö juhtimisel arvesse.

Lühiülevaade seni tehtud tööst (valitud küsimused):

Reguleerimisala – artikkel 2

8. Artikkel 2, mis koos artiklitega 3 ja 4 on kõnealuse direktiivi keskseks osaks, on olnud tööühmas¹ ning kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalase koostöö kooskõlastuskomitees pingeliste arutelude keskpunktis.
9. Artikli 2 praegune tekst on väga sarnane meetmete A ja B vastava tekstiga. Mitu delegatsiooni on siiski tõstatanud küsimuse, kas nimetatud artikli teksti ei tuleks täpsustada selliselt, et rõhutada konkreetsemalt seda, millisel juhul hakatakse kohaldama direktiivis sätestatud õigusi. Eelkõige tõstatati küsimus, kas kõnealuses artiklis kasutatavaid sõnu „teevad teatavaks” ei tuleks muuta veelgi täpsemaks.²
10. Eesistujariik on seisukohal, et meetmete vaheline kooskõla peaks olema teekaardi järjestikuste elementidega tehtava töö juhtpõhimõtteks. Samas märgiti siiski, et varasemate meetmete puhul kasutatud reguleerimisalasse võiks teha (väikesi) kohandusi, kui see on direktiivi spetsiifikat arvestades põhjendatud.
11. Veel üks küsimus, mida kõnealuse artikliga seoses laialdaselt arutati, käsitleb vähemoluliste ja muude juhtumitega, nt distsiplinaarmenetluste ja vanglas või sõjalises kontekstis toime pandud kuritegudega seonduvaid erandeid.

---

¹ 14470/11

² Vt nt 15351/11.

Artiklid 3 ja 4 – õigus kaitsjale

12. Nimetatud artikleid, mis on omavahel tihedalt seotud, on põhjalikult arutatud. Missugustes olukordades tuleks kahtlustatavale või süüdistatavale anda õigus kaitsjale?
13. Ettevalmistavates organites toimunud arutelude käigus selgus, et valitseb laialdane üksmeel seoses arusaamaga, et selline õigus tuleks anda vähemalt igas olukorras, kus kahtlustatav või süüdistatav on kohtus toimuva kriminaalmenetluse subjekt või kus ta on kinni peetud (temalt on võetud vabadus).
14. Siiski ei jõutud üksmeelele seoses olukorraga, mil isik on kutsutud vabatahtlikult ilmuma politseijaoskonda (või sarnasesse kohta), et teda saaksid üle kuulata uurimisorganid või muud pädevad organid,¹ ning seoses olukorraga, mil isik tänaval kinni peetakse ja tal palutakse vastata selliste organite küsimustele. Kõnealuseid olukordi tuleb täiendavalt analüüsida, võttes samuti arvesse direktiivi reguleerimisala, nagu see on sätestatud artiklis 2.
15. Nn menetlus- või tõendite kogumise toiminguid on mitmel korral arutatud. Pidades silmas komisjoni kaugeleulatuvat ettepanekut selle punkti osas, soovisid mitu delegatsiooni nimetatud toimingute artiklitest 3 ja 4 väljajätmist. Komisjon, keda toetas mitu delegatsiooni, sooviks nimetatud sätted alles jätta, arvestades teksti muutmise võimalusega.

---

¹ Nn vabatahtliku ülekuulamise puhul politseijaoskonnas ei ole kõnealune isik alati algusest peale kahtlustatav või süüdistatav. Tegelikult võib isikut üle kuulata tunnistajana (keda kõnealune direktiiv ei hõlma) ning seejärel võib temast ülekuulamise käigus saada kuriteo toimepanemises kahtlustatav või süüdistatav. Tuleks analüüsida, kas seda nn halli tsooni saaks direktiivi reguleerimisala selgitamise abil käsitleda.

Artiklid 7 ja 8 – Konfidentsiaalsus ja erandid

16. Artikleid 7 ja 8, mis käsitlevad konfidentsiaalsust ja erandeid, on põhjalikult arutatud töörühmas¹ ja CATSis. Arutelude tulemusel viiakse artiklisse 7 sisse konfidentsiaalsuse põhimõtte suhtes konkreetne ja range erandite tegemise võimalus. Artiklis 8 nõustusid liikmesriigid laiendama „mõjuvate põhjuste” kontseptsiooni.
17. Lahendamata on küsimus seoses artikli 8 kohaldamisalaga artiklite 5 ja 6 suhtes. Viimatinimetatu puhul (õigus suhelda konsulaar- või diplomaatilise asutusega) tõstatati küsimus, kas erandeid on üldse vaja.

Artikkel 13 – Õiguskaitsevahendid

18. Artiklis 13 käsitletakse õiguskaitsevahendite tagamist. Komisjoni alguses ettepanekus sätestatakse kohustus tagada tõhusate õiguskaitsevahendite olemasolu ning tehakse ettepanek, et ütlusi, mida on antud, või tõendeid, mis on kogutud rikkudes õigust kaitsjale, ei või üheski menetlusetapis kasutada tõenditena asjaomase isiku vastu, säilitades samas teatava kaalutusõiguse, kui selliste tõendite kasutamine ei kahjusta kaitseõigusi.
19. Peaaegu kõik liikmesriigid teatasid selgelt, et nad ei saa nõustuda komisjoni ettepaneku tekstiga. Mitu liikmesriiki teatas samuti, et kohtunikele ei tohiks anda mitte mingeid juhiseid seoses küsimusega, milline väärtus tuleks omistada ütlustele, mida kahtlustatav või süüdistatav on andnud, kui on rikutud tema õigust kaitsjale, või juhtudel, kus nimetatud õigusest on tehtud erand kooskõlas kavandatud direktiiviga.

---

¹ 14568/11.

20. Eesistujariik kaalub hetkel kompromissi leidmise eesmärgil lahendust, mille kohaselt nähtaks ette, et liikmesriikidel peaks olema oma siseriikliku õigusega tagatud õiguskaitsevahendid, samas sedastades, et küsimust, milline väärtus tuleks omistada ütlustele, mida kahtlustatav või süüdistatav on andnud, kui on rikutud tema õigust kaitsjale, peaks arutama kriminaalasjades pädev kohus. Sellise lahenduse eeliseks oleks, et see ei mõjutaks liikmesriikide süsteeme ega annaks riiklikele kohtunikele juhiseid, samas aga tagaks, et käsitletaks küsimust seoses selliste ütluste väärtusega, mille andmisel on rikutud õigust kaitsjale, ning see aitab kaasa õigusasutuste vahelise vastastikuse usalduse suurendamisele.

Horisontaalsed küsimused

21. Arutelude käigus kerkis esile mitu horisontaalset küsimust. Üks küsimus puudutab põhiarusaama sellest, mida tähendab õigus kaitsjale. Kuigi liikmesriikide süsteeme ei ole lihtne klassifitseerida, võib teha järgmised tähelepanekud:
22. Ühest küljest on mõned liikmesriigid arvamusel, et kaitsja kasutamise õigus peaks andma kahtlustatavale või süüdistatavale õiguse, mille tulemuseks on tegelik kaitsja abi kasutamine, kui isik on selleks oma soovi väljendanud. Sellistes süsteemides vastutatavad (vähemalt osaliselt) ametiasutused kaitsja kasutamise õiguse kasutamise eest (*tagamise lähenemisviis*).
23. Teiselt poolt näeb märkimisväärne arv liikmesriike ette erineva süsteemi, kus õigus kaitsjale ei tähenda tingimata seda, et kahtlustatavat või süüdistatavat abistab igal juhul kaitsja. Seega lasub sellises süsteemis kaitsja tagamise kohustus kahtlustataval või süüdistataval. Selliste liikmesriikide kohaselt peaks kaitsja kasutamise õigus andma kahtlustatavale või süüdistatavale *võimaluse* kaitsja abi kasutamiseks (*võimaluse lähenemisviis*).

24. Selline süsteemide erinevus mõjutab liikmesriikide seisukohti kavandatud direktiivi reguleerimisala suhtes. Ühelt poolt on esimesena mainitud liikmesriikiderühma mureks asjaolu, et laia reguleerimisala sätestamine kaitsja kasutamise õiguse suhtes võib kaasa tuua märkimisväärseid menetluslikke ja finantstagajärgi. Teiselt poolt on teisena mainitud rühm valmis ette nägema suhteliselt laialdased õigused. Selle rühma arvates peaks kahtlustatavate ja süüdistatavate õigus kaitsjale olema üldiseks põhimõtteks ka kriminaalmenetluse varajases etapis, isegi kui seda õigust igas kohtuastmes ei kasutata. Mõned teised liikmesriigid ja komisjon ei näe vastuolu nende lähenemisviiside vahel ning väidavad, et vastuvõetavad lahendused saab leida asjakohase sõnastuse abil.
25. Eesistujariigi arvates tuleks seda küsimust täiendavalt arutada, et direktiivis oleks võimalik täpsustada, mis kaitsja kasutamise õigusega tegelikult kaasneb ja et hajutada muret seoses selle õiguse võimaliku kasutamise konkreetsete viisidega (nt läbiotsimist ei tule käsitada samamoodi kui küsitlemist). Sellega välditakse hilisemas etapis tõlgendamisega seotud probleemide tekkimist või probleeme seoses küsimusega, kas direktiivi on siseriiklikus õiguses nõuetekohaselt rakendatud.

Järeldused

26. ELi toimimise lepingu artikli 67 lõike 1 kohaselt moodustab liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse muu hulgas liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone. ELi toimimise lepingu artikli 82 lõikes 2 on sätestatud, et miinimumeeskirjade kehtestamisel tuleks arvesse võtta liikmesriikide õigustraditsioonide ja -süsteemide vahelisi erinevusi.
27. Seda silmas pidades on eesistujariik seisukohal, et kõnealust direktiivi peaks võimalikult ulatuslikult saama kohaldada **kõikide** liikmesriikide praegu toimivate õigussüsteemide alusel. Seda tuleks mõista nii, et direktiiviga tuleks ette näha kõrgetasemeline kaitse, mis peaks täielikult vastama Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni standarditele Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas tõlgendatud kujul.

28. Eesistujariik on tänulik selle dokumendi alal kõikide osaliste poolt tehtud suurepärase koostöö eest ning delegatsioonide poolt juba töö alguses üles näidatud aktiivse ja konstruktiivse lähenemisviisi eest. Eesistujariik soovib kutsuda komisjoni ja liikmesriike üles jätkama oma konstruktiivset käsitlust ning võimalusel näitama üles paindlikkust, et tulevasel perioodil saavutada selle olulise dokumendi osas käegakatsutavaid tulemusi meie kõigi hüvanguks.
-